

Benjamin Ivaničičin

ISUS KRIST DA, BOG NE

»Isus Krist da, Bog ne« — riječi su koje su silazile s usta otaca na Drugom vatikanskom saboru, a kojima su htjeli označiti religiozno držanje mnogih u naše dane.

Premda je formula kratka i zbita, Ipak ml je dopuštala da doživim svu tragičnost stvarnosti koju izražava.

Počeo sam s njezinim razumijevanjem okrenuvši je u suprotni oblik: Bog da, Isus Krist ne.

Tko su ti koji se zadovoljavaju Bogom bez Isusa Krista?

To su svi pripadnici naravnih i pozitivnih religija izvan kršćanstva. Svi oni kažu Bogu *da*, ne uzimajući u svoj životni račun Krista, a to znači ne ulazeći u partnersku ljubav s Bogom, koji je »tako ljubio svijet da je poslao svoga jedinorođenoga Sina na svijet«. Krist je njima nepoznat, ili je uključen u seriju proroka, kao što ja proroka Jeremiju ubrajam k onima među nama koji su nam pomogli nešto više otkriti Boga. Taj se prorok nije morao uopće pojaviti da bi moja sudbina izgledala takva kakva jest. On ne predstavlja ništa odlučno i definitivno za moj život. Tako ni Krist nije za njih odlučna ni sržna komponenta njihova života, a još je manje definitivna stvarnost, koja bi, prema Pavlu, sadržavala »sve bogatstvo mudrosti Božje« za našu individualnu I sveopću zajedničku ljudsku povijest. Ali svi su oni ljudi dobre volje s vjerom u Boga pa im je put k Bogu i spasenju otvoren, tješim se. Svoj misionarski žar ne moram poistovjetiti s reakcijom na užas nad tolikima vječno izgubljenima, nego s reakcijom na minimalnu osvjesćenost Kristova egzistencijala tolikih.

To razmišljanje o formuli u obrnutom smislu pomoglo mi je da Istu formulu promotrim u smislu kako stoji u naslovu; Isus Krist da. Bog ne.

Ovdje se ne radi o vjernicima, bar ne o onima koji vjeruju u osobnoga Boga, onakva kakva ispovijedaju kršćani. Ako kažu da vjeruju u Boga, njihov je Bog zbilja njihov, koga su sami stvorili. Ipak mimo Krista ne prolaze indiferentni.

Puštam po strani one koji u njemu vide militantnog revolucionara i kontestatora, čovjeka koji se suprotstavio konfliktnom i nepravednom stanju svoga vremena. Marksistička i pomarksistička literatura sklona je takvu gledanju.

Više me zanimaju oni koji žive, kako se čini, izvan okvira ideologija.

Roger Mauge, novinar *Paris-Matcha*, održao je 1971. na Radio-Luxemburgu seriju emisija o Isusu. Poslije je o tom izišla knjiga. Čita se kao i *Paris-Match*. Zanimljiva je kao roman. Krist ga oduševljava. Divi mu se. Inspirira ga Teilhard de Chardin. Njegov je Isus biološki Isus, životinja koja je postala odlučnim motorom evolucije živih bića:

»Isus prestaje biti povijesna osoba, prorok, genij kao što ga je zamišljao Renan, i postaje živi dio mase živih bića, uključen u pokret evolucije materije. .. Bio je coelacauthe, riba koja je odigrala važnu ulogu u evoluciji. Ona je pretvorila peraje u stopala da bi mogla hodati po suhu i pokazati sisavcima kako se živi na zemlji. U evoluciji postoji i Isus. Isusova biološka uloga sastojala se u tome da ljudima koji su postali ljudi zahvaljujući coelacautheu pokaže što treba da poduzmu kako bi prešli u viši poredak, u stadij noosfere, u stadij sažimanja svih svijesti u jednu kolektivnu svijest. Taj se način sastoji u ljubavi.« (Str. 367-368.)

Čini mi se da je ovdje Isus dignut na najvišu razinu čovjeka, ali da je i on skupa sa svojom subraćom ljudima zatočenik materijalističke evolucije. Maugeov Bog, koga on naziva »Super-Redatelj« evolucije, samo je moderna verzija Voltaireova »velikog Urara«.

Tko je za vas Isus Krist? To je pitanje bilo postavljeno prije desetak godina velikom broju političara, literata, umjetnika, novinara, filmskih radnika ... (*Pour vous qui est Jésus Christ?*, Cerf, Paris 1970.)

Baš mi je bilo drago čitati odgovore na ta pitanja. Upravo bih i ja takve ljude jednako pitao.

Novinar Jean Ferniot odgovara: »Ja sam dugo vrijeme vjerovao da je Isus Krist Sin Božji... Bog. Više nisam tako siguran u to. Ali nije važno. Nijedan čovjek nije nikada tako govorio, tako ljubio kao on.« (*Pour vous...*, str. 61.)

René Etiemble vidi u Kristu jedan od najljepših mitova o čovjeku: »Sada, pošto sam dobio oči i pošto sam kušao marksizam, budizam, konfucijizam, sklon sam vedrini epikurejaca i sve sam više taoistički nastrojen. U Kristu gledam jedan od najljepših mitova o čovjeku. To je čovjek

koji osuđuje sve ortodoksije; heretik: poklonik Boga ili ništavila (nije važno), ali — to je važno — utemeljitelj čovjeka na ljubavi, slobodi, poeziji; općenito, on je najbolji nadrealist i humanist.« *Pour vous*. . str. 55-56.)

Ispovijest Arthura Rubinsteina je treznija: »Za me je uvijek bio, jest i bit će Isus Krist uzvišeno, vrhovno biće, ideal koji je proizišao iz čovječanstva. Ponosim se da sam iste rase od koje je i on. Njegova egzistencija, njegove riječi, njegova žrtva i njegova vjera su najplemenitiji poklon koji je svijet ikada primio, poklon ljubavi, ljubavi bližnjega, ljubavi siromaha, samilosti, poniznosti, konačno, svih osjećaja koji oplemenjuju ljudsko biće. Ipak mislim da se ne može smatrati bićem koje ne bi bilo s ovoga svijeta. Smatram da nije Bog.« (*Pour vous*. . , str. 126.)

André Roussin je iznio svoje svjedočanstvo ovako: »Budući da postavljeno pitanje ide za osobnim uvjerenjem, treba otkriti karte. Sumnjam u božanstvo Krista, koga treba da formuliram. Nevjernik sam. Inače Krist je za me vrhunski primjer mistika.« (*Pour vous*. . . , str. 125.)

Komedijant Darry Cowl misli; »Bog, koji je nama posve nepoznat i koji nas nadilazi, mislim da nadilazi i Krista. Međutim, vrijednost toga čovjeka nije nipošto umanjena ako je on biće kao i mi... Genijalan, beskrajno genijalan, ali to je sve!« (*Pour vous*. . . , str. 42.)

Novinar Léon Zitrone je izjavio: »Mislim da je prije svega bio izvanredan govornik. Zatim mislim da je bio genijalan vizionar. Shvatio je da će poganski bogovi jednoć iščeznuti i da čovjek treba neko drugo vjerovanje. Vidio je stvari više stoljeća unaprijed. Na trećem mjestu, bio je Izvanredno hrabar. To pokazuje njegova nauka. Bio je, dakle, urešen bogatim kvalitetama kao što su: znati govoriti, znati uvjeriti, znati trpjeti, znati gledati unaprijed. Ali ja ovdje opisujem samo ljudske kvalitete. Nisam kvalificiran da govorim o njegovim 'božanskim kvalitetama'. Premalo se razumijem u vjeru. Nisam nikad dublje studirao taj problem.« (*Pour vous*. . . , str. 15.)

Dok sam čitao ta anketirana svjedočanstva, osjećao sam se vrlo bliskim njihovim autorima, kao da nisam ta svjedočanstva čitao s papira, nego slušao s njihovih usta, doživljujući pri tome drhtaje njihova srca. Formula; *da* Kristu, *ne* Bogu — postajala mi je sve jasnijom. Ne *da* Bogu u Kristu ni Bogu iznad Krista nego *da* Kristu čovjeku.

Još mi je bilo drago upoznati treću knjigu o Kristu pod naslovom: *Uznemiritelj*. Autor joj je Jean Onimus (Izd. Cerf, Paris 1975.). Krist je uznemiritelj. Zašto? Jer je temeljito, a možda i definitivno uznemirio našu povijest, naše savjesti, našu budućnost. A što je On? »Ja i nadalje ne znam tko si; ne mogu niti želim praviti hipoteze; zna se kamo vode

te igre riječima! Dovoljno je da si svojim riječima i svojim primjerom dao vitalnim pokretima za velikodušnošću, slobodom i ljubavlju njihovu neophodno potrebnu dimenziju: dubinu.« (Str. 150.) Tako završava.

Sad sam shvatio sve: **Da** Kristu čovjeku kad govori o čovjeku. I nisam shvatio ništa. Zašto, naime, ne **da** Kristu kad govori o Bogu? Krist nije govorio samo o ljubavi prema bližnjemu nego i o ljubavi prema Bogu, ne samo o slobodi pred ljudima nego i o slobodi pred Bogom. Razotkrio je ne samo pravo lice čovjeka nego i pravo lice Boga. Zašto se vjeruje u njegovu objavu čovjeka, a ne vjeruje u njegovu objavu Boga?

Ali to su apologetska pitanja, koja ne spadaju u stil razgovora s današnjim čovjekom. Treba se okrenuti prema sebi i ispitati se u duhu koncila za svoju eventualnu krivnju za takvo shvaćanje Krista.

Što bih ja tu kao kršćanin mogao biti kriv?

Nakon dvadeset stoljeća Kristovo čovještvo, Isus kao čovjek, još uvijek s tolikim sjajem obasjava ljudska srca i zanosi ih! I svi navedeni svjedoci tako su osjetljivi za taj vrhunski humanitet, za ljudske kvalitete Kristove. Nažalost, ne mogu pronaći u sebi uvijek toliku senzibilnost za crte ljudskoga Kristova lica i za pokrete njegova ljudskog srca. Kao kršćanin sam drugi Krist, ali nisam drugi Uznemiritelj; velikodušnosti, slobodi i ljubavi ne dajem uvijek dimenziju dubine; ne znam trpjeti; ne znam ljubiti kao nitko. Ne utvaram si da bi nas kršćane, koji vjerujemo u Kristovo božanstvo, svijet prihvatio kad bismo i bili zrcalo humanosti kao Krist, jer ni njega, iako ga priznaju vrhunskim čovjekom, ne prihvaćaju kao Boga. Ipak manje bismo bili odgovorni za iskrivljenu sliku Krista u današnjem svijetu. Pod tim vidom shvaćam današnje teologe koji Kristovo čovještvo stavljaju u prvi plan.

Međutim, otkuda taj inflacijski moment Kristova čovještva u našim očima? Ne javlja li se možda kao posljedica neuravnoteženog bacanja naglaska na Kristovo božanstvo?

Kad se kaže da je Isus Krist pravi Bog i pravi čovjek, tada to neki lako shvate. Radi se o tome da je onaj isti koji je Bog ujedno i čovjek, da ista osoba, osoba Riječi ima božansku narav i ljudsku narav. No shvaća li tako svaki vjernik? Ne zamišljaju li možda neki da Krist kao čovjek nije običan čovjek, nego još nešto neobično, nešto s »božanskim kvalitetama«? Može li svaki vjernik bez otpora izdržati ovu izreku: Krist kao čovjek nema nikakvih božanskih kvaliteta, drugim riječima, nije Bog? Da, Krist je Bog, ali samo utoliko ukoliko je Riječ postala Tijelom, tj. čovjekom Bog, a ne da bi Krist čovjek kao takav naprosto bio Bog. Čak s božanskom naravi nije ni direktno sjedinjen.

To mi izgleda pomalo logičnim cjepidlačenjem. Istina je. Ali posljedice su odlučne. Dodirujući Krista, gledajući Krista, slušajući Kristove

riječi, mi slušamo *ljudske* riječi, mi vidimo *ljudsku* pojavu i dodirujemo *ljudsko* tijelo. Tražiti u tom tijelu, u toj pojavi, i u tim riječima fizičke kvalitete Božje naravi je besmisleno, makar govorimo Krist je Bog. A da li sam uvijek toga svjestan? A nesvijest o tome, ne signalizira li da sam pobjegao od Krista čovjeka, koga sam pozvan slijediti, njega čovjeka, a ne Boga.

Dakako da je Krist kao čovjek pun milosti i Duha Svetoga. No ta ga punina milosti i Duh Sveti ne čine drugim nego ga samo kao čovjeka usavršuju kao što milost usavršuje našu narav. Tako nam je Krist kao čovjek u svemu sličan.

Danas, kad se naglašava Kristovo čovještvo, bilo bi krivo prelaziti preko hipostatskog sjedinjenja, ali isto tako, bar pastoralno, bilo bi krivo isticati da je Krist Bog ne dajući toj izreci ujedno i ispravno tumačenje, koje se ne može kod svih sponirati. Euforija o Kristu čovjeku ne treba da suprotstavlja euforiju o Kristu Bogu, nego euforiju o Kristu *čovjeku*, čija ljudska narav subzistira u Božjoj Riječi.

Kada tako mislim, čini mi se da sam bliži današnjem čovjeku, ali i jučerašnjem, sadašnjem i sutrašnjem Kristu.